

GUILLAUME
MUSSO
BUTAS
PARYŽIUJE

Skaitytojų itin pamėgto
romano „Angelo kvietimas“
antra dalis

baltos lankos

GUILLAUME MussO

BUTAS PARYŽIUJE

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė Donata Pleskevičienė

baltos lankos

Versta iš:
Guillaume Musso, *Un appartement à Paris*,
XO Éditions, 2017

Redaktorė
Auksė Žiūkienė

Korektorė
Dovilė Bučelienė

Maketuotoja
Eglė Jurkūnaitė

Viršelį adaptavo
Zigmantas Butautis

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: perduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-479-070-6

Copyright © XO Éditions, 2017. All rights reserved.
Shutterstock © Irina Prokopeva ir Cenker Atıla, viršelio
nuotraukos

© Rémi Pépin, viršelio dizainas

© Donata Pleskevičienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2018

© Baltų lankų leidyba, 2018

Turinys

Berniukas	11
-----------------	----

Viduržiemis

<i>Gruodžio 20-oji, antradienis</i>	21
1. Paryžiaus sindromas.....	23
2. 21 gramo teorija.....	44
3. Virvių grožis	67
4. Du nepažįstamieji vienuose namuose	81

Pamišęs dailininkas

<i>Gruodžio 21-oji, trečiadienis</i>	91
5. Likimas čiumpa už gerklės.....	93
6. Sunaikinimų suma.....	112
7. Tai, kas dega.....	122
Gasparas	137
8. Melas ir tiesa	141
9. Priemonė mirčiai nugalėti	153

Šviesos kvietimas

<i>Gruodžio 22-oji, ketvirtadienis</i>	161
10. Anapus šviesos.....	163
Penelopė	178
11. <i>Cursum Perficio</i>	184
12. <i>Black hole</i>	194

<i>Gruodžio 23-ioji, penktadienis</i>	203
13. Madridas	205

14. Niujorkas.....	222
15. Sugrįžimas į Mėlynių gatvę.....	231
Penelopė.....	242

Alksnių karalius

<i>Gruodžio 24-oji, šeštadienis.....</i>	247
16. Amerikietiška naktis	249
17. Alksnių karalius.....	261
18. Šerkšno miestas	267
19. Pragaro pakrašty.....	278
20. Numylėtinis sūnus.....	300
Bjanka.....	314
21. Nulinis kilometras	317

<i>Gruodžio 25-oji, sekmadienis .....</i>	331
22. „Night Shift“	333

Po penkerių metų... ..	345
------------------------	-----

22-oji Penelopė	351
-----------------------	-----

Šaltiniai. Netiesos tiesa	355
Nuorodos	357

2I gramo teorija

*Prie menininkų mus traukia jų kitoniškumas,
jų konformizmas, jų atkištas didysis pirštas
visuomenės veidui.*

Jesse Kellerman

I.

– Atvirai kalbant, nesu tikras, ar gerai supratau, kodėl piktinatės, panele Grin.

Sidabro spalvos ševeliūra ir iškilus stotas sudarė įspūdį, kad Bernaras Benedikas dirba apsaugininku didelio vienspalvio paveikslo, eksponuojamo jo galerijos gilumoje, Sen Onorė priemiesčio gatvėje. Jis neseniai numetė svorio, todėl dabar marškiniai su Mao stiliaus apykakle ir žalios absento spalvos švarkas ant jo kaboją lyg maišas. „Le Corbusier“ akiniai uždengė visą viršutinę veido dalį, bet pabrėžė apvalias akis ir skvarbų žaižaruojantį žvilgsnį.

– Skelbimas interneto svetainėje buvo klaidinantis, – pakartojo Madlina, pakėlus balsą. – Nė žodeliu nebuvo užsiminta, kad namu reikės su kuo nors dalytis.

Galerijos savininkas papurtė galvą.

– Šino Lorenzo namas nenuomojamas keliems, – tvirtino jis.

– Pažiūrėkite pats, – susierzinusi Madlina padavė jam du lapus: savo nuomos sutartį ir visiškai tokią pat – Gasparo

Kutanso, su kuriuo ji prieš valandą netikėtai susidūrė išėjusi iš vonios kambario.

Vyras paėmė popierius ir peržvelgė juos nieko nesuprasdamas.

– Iš tiesų, atrodo, kad įvyko nesusipratimas, – galiausiai pripažino jis, čiupinėdamas savo akinius. – Tikriausiai įsivėlė kompiuterio klaida, bet, atvirai kalbant, aš tokių dalykų neišmanau. Skelbimą į svetainę įdėjo Nadia, viena iš mūsų praktikančių. Galiu pabandyti su ja susisiekti, bet dar šįryt ji išskrido atostogauti į Čikagą ir...

– Jau išsiunčiau elektroninį laišką svetainėje nurodytu adresu, bet problema liko neišspręsta, – nutraukė jį Madlina. – Vyras, kuris dabar yra tame name, atvyko iš JAV ir nė neketina išsikraustyti.

Galerininko veidas apsiniaukė.

– Niekada nenorėjau išnuomoti to namo! Lorenas net kape nenustoja nuodijęs man gyvenimo! – niurnėjo jis pats sau. Suirzęs atsiduso.

– Žinote, ką? – galų gale pasakė. – Grąžinsiu jums pinigų.

– Nereikia man tų pinigų. Noriu to, kas buvo sutarta: gyventi tame name *viena*.

Madlina pabrėžė šiuos žodžius, jausdama širdyje kirbantį protu nepaaiškinamą tikėjimą, kad ji *privalo* gyventi toje vietoje.

– Tuomet grąžinsiu juos ponui Kutansui. Norite, kad jam paskambinčiau?

– Nepatikėsite, bet jis neturi telefono.

– Ką gi, tuomet perduokite jam mano pasiūlymą.

– Mačiau jį vos penkias minutes. Jis atrodė nelabai sukalbamas.

– Jūs irgi atrodote nesukalbama, – atkirto Benedikas ir padavė jai vizitinę kortelę. – Paskambinkite, kai su juo pakalbėsite.

O jei malonėtumėte pasižvalgyti po galeriją, parašyčiau jam atsiprašymo raštelį su pasiūlymu grąžinti pinigus.

Madlina įsidėjo kortelę į džinsų kišenę ir nusigręžė, nė nepadėkojusi pašnekovui, abejodama, ar galerijos savininko žodžiai paveiks tą Kutansą, akivaizdžiai agresyvų ir užsispyrusį tipą.

Buvo pietų metas. Žmonių nedaug, todėl Madlina nusprendė žvilgtelėti į paveikslus. Galerija buvo skirta miesto ir šiuolaikinio meno kūriniais. Pirmoje salėje eksponuojami labai didelio formato darbai, visi pavadinti „Be pavadinimo“. Monochrominiai paviršiai, peiliais subadytos ir aprūdijusiomis vinimis susmaigstytos liūdnu spalvų plokštumos. Antrame kambaryje, priešingai, vyravo ryškios ir gyvos spalvos. Pristatomi darbai buvo atlikti grafičio ir azijietiškos kaligrafijos technika. Madlina susidomėjusi apžiūrinėjo kūrinius, bet neįjutė jokio jų poveikio.

Tokie paveikslai dažnai jai atrodė svetimi. Tiesą sakant, šiuolaikinis menas jos niekada neįaudino. Kaip ir visi kiti, ji skaitė straipsnius ir matė reportažus apie sėkmės lydimus žymius menininkus: Damjeną Hirstą, jo deimantinę kaukolę ir formaldehide sustingusius gyvūnus, Džefą Kunsą, sukūrusį polemiką Versalio rūmuose, provokuojantį Banksio sumanumą, Polo Makartnio sekso žaisliuko formos eglutę, išniekintą Vandomą, – bet jai dar nepavyko rasti rakto į šį pasaulį. Nors dvejojo, vis tiek nuėjo į paskutinę salę, kurioje buvo eksponuojami įvairūs darbai. „Niekalai“, – galvojo ji, prieš savo valią šiek tiek užsibūdama prie ryškiaspalvių falos formos pripučiamųjų skulptūrų, paskui – prie japoniškų komiksų personažų, pristatomų pornografijos kontekste ir aplietų rožine derva. Toliau stovėjo du dideli skeletai, sustingę ekstremalia „Kamasūtros“ poza, iš „Lego“ kubelių sudėliotos milžiniškos skulptūros, o balto marmuro chimeros statula, sudaryta iš

Keitės Mos galvos, biusto ir liūto kūno, atrodė labai keistai. Toliau, salės gilumoje, buvo išdėliota ginklų kolekcija – fuzėjos, muškietos, arkebuzos, pagamintos iš antrinių žaliavų: sardinių skardinių, perdegusių elektros lempučių, metalinių ar medinių virtuvės rakandų, sujungtų viela, lipniaja juosta ar virvagaliais.

– Ar jums patinka?

Madlina krūptelėjusi atsisuko. Ji taip įsijautusi apžiūrino eksponatus, kad net negirdėjo besiantinančio Bernaro Benediko.

– Šių kūrėjų nepažįstu, bet, atvirai kalbant, manęs tokie dalykai nežavi.

– O kas jus žavi? – linksmai paklausė galerininkas, paduodamas jai voką. Madlina įsikišo jį į džinsų kišenę.

– Matisas, Brankušis, Nikola de Stalis, Džakometis...

– Sutinku, tokio lygio genijų čia nėra, – nusišypsojo jis ir parodė įvairiaspalvį erekcijos būsenos vyriškų organų mišką. – Jūs juoksitės, bet šiuo metu šitų parduodu daugiausia.

Madlina įtariai pažiūrėjo.

– Ar čia turite Šino Lorenso darbų?

Draugiškas Benediko veidas paniuro.

– Deja, ne. Lorensas nebuvo iš tų menininkų, kurie paveikslus kepa kaip blynus. Šiandien jo darbų beveik neįmanoma rasti, o jų vertė – didžiulė.

– Kada jis mirė?

– Prieš metus. Sulaukęs vos keturiasdešimt devynerių.

– Dar buvo per jaunas mirti.

Benedikas linktelėjo.

– Šinas niekada negalėjo pasigirti puikia sveikata. Jis ilgą laiką turėjo širdies problemų, jam buvo atlikta ne viena kraujagyslių operacija.

– Turėjote išskirtinę teisę eksponuoti jo darbus?

Vyras nuliūdo.

– Buvau pirmas, kuris šito ėmėsi, be to, buvau jo draugas, nors mudu dažnai nesutarėme.

– Kieno kūrinis primena Lorenso darbai?

– Nė vieno iš man žinomų kūrėjų! – sušuko jis. – Lorensas buvo Lorensas!

– Bet vis tiek... – nepasidavė Madlina.

Benedikas tarsi atgijo.

– Šino prie nieko neįmanoma priskirti. Jis nepriklausė jokiai mokyklai ir nebuvo jokios grupės kalinys. Jei ieškotumėte analogų kine, jį galima gretinti su Stenliu Kubriku – menininku, gebančiu kurti labai įvairių žanrų šedevrus.

Madlina linktelėjo. Ji turėjo greičiau eiti ir išsiaiškinti susidariusią padėtį su nepageidaujamu „kambarioku“. Bet kažkas ją čia sulaukė; apsilankymą dailininko name ji išgyveno kaip asmeninį susitikimą, todėl troško sužinoti daugiau.

– Ar Lorenso studija dabar priklauso jums?

– Sakykim, kad aš stengiuosi ją apsaugoti nuo Šino kreditorių. Esu jo paveldėtojas ir testamentą vykdytojas.

– Kreditorių? Minėjote, kad Lorenso darbai yra brangūs.

– Taip, bet skyrybos jam daug kainavo. Ir jau kelerius metus jis nebetapė.

– Kodėl?

– Dėl ligos ir asmeninių problemų.

– Kokių problemų?

Benedikas suirzo.

– Gal jūs policininkė?

– Taip, iš tikrųjų, – nusišypsojo Madlina.

– Kaip suprasti? – nustebo jis.

– Kelerius metus buvau farė, – paaiškino mergina. – Dirbau nusikaltimų skyriuje Mančesteryje, paskui – Niujorke.

– Ką tyrėte?

Ji gūžtelėjo pečiais.

– Žmogžudystes, grobimus...

Benedikas prisimerkė, tarsi į galvą staiga būtų šovusi mintis. Jis žvilgtelėjo į laikrodį, paskui pro langą parodė kitoje gatvės pusėje esantį itališką restoraną, kurio juodas fasadas ir aukso spalvos ornamentai buvo panašūs į piratų laivo bures.

– Ar mėgstate *saltimbocca**? – paklausė jis. – Po valandos turiu susitikimą, bet jei norite daugiau sužinoti apie Šiną, kviečiu jus pietų.

2.

Vidinio kiemo vidury augo sena liepa, jos šakas virpino dvelkiantis šiltas vėjas. Gasparas Kutansas sėdėjo prie stalo ir grukšnojo vyną. *Gevrey-chambertin* buvo puikus: subalansuotas, stiprus, gausus skonių ir malonus gomuriui, su juodųjų vyšnių ir juodųjų serbentų aromatu.

Vis dėlto mėgavimosi malonumą drumstė neaiški padėtis dėl namo nuomos. „Velniai griebtų, negaliu leisti, kad mane išvartytų ta mergiotė!“ – širdo kūrėjas. Jis norėjo pjesę rašyti čia. Ir tai buvo ne principai, o būtinybė. Nuo tada, kai pajuto tarsi meilę iš pirmo žvilgsnio, nusprendė nepasiduoti, ir jis turėjo tokią teisę. Bet ta Madlina Grin atrodė užsispyrusi. Ji primygtinai kišo telefoną, kad jis paskambintų savo agentei. Nors Karina nebuvo tiesiogiai atsakinga už įvykusį nesusipratimą, ji tūkstantį kartų atsiprašė ir, atskambinusi po dešimties minučių, pranešė rezervavusi jam apartamentus „Bristolio“ viešbutyje, kol viskas išsispręs. Bet Gasparas kategoriškai atsakė ir pateikė ultimatumą: arba šitas namas, arba nieko. Arba tegu Karina randa išeitį, arba gali atsisveikinti su savo darbu.

* Itališkas kiaulienos kepsnis.

Paprastai tokio grasinimo užtekdavo, kad Karina imtų veikti kaip kareivis. Bet šįkart jis būgštavo, kad to nepakaks.

Gomuriu nuslydo dar vienas gurkšnis burgundiško vyno. Paukščiai gieda. Oras kvepia. Širdį šildo žiemos saulė. Gasparas nesusilaikė ir nusišypsojo, nes kažkas čia jam atrodė juokinga. Vyras ir moteris, kurie dėl kompiuterio klaidos Kalėdoms išsiuomoja tą patį namą. Taip gali prasidėti pjesė. Ne intelektualiai ir ciniška, kokias jis pats rašydavo, bet kur kas linksmesnė. Panaši į vieną iš septintajame ar aštuntajame dešimtmetyje Barijė ir Gredi parašytų pjesių, kurios taip patiko jo tėvui ir turėjo didelį pasisekimą *Bouffes-Parisiens* ir Antuano teatruose.

Tėvas...

Niekas taip ir nepasikeitė. Kaskart, kai Gasparas atvykdavo į Paryžių, atgydavo vaikystės prisiminimai, užsiliepsnodavo žarijos, kurias jis manė esant užgesusias. Nenorėdamas nudegti, Gasparas vijo šiuos vaizdinius šalin, kol jie netapo pernelyg skausmingi. Laikui bėgant jis suprato, kad geriau tokius prisiminimus laikyti nuo savęs saugiu atstumu. Kad išgyventų.

Įsipylęs dar vyno, su taure rankoje grįžo iš terasos ir ėmė vaikštinėti po svetainę. Pirmiausia jo dėmesį patraukė vinilinių plokštelių kolekcija: šimtai džiazų įrašų, tvarkingai sugrupuotų ir sudėtų į natūralaus ažuolo lentynas. Jis paleido Polo Blėjaus, kurio niekuomet nebuvo girdėjęs, plokštelę ir kurį laiką leidosi nešamas krištolinių pianino garsų, apžiūrinėdamas ekspoziciją ant sienos.

Tai buvo ne piešiniai ir ne paveikslai – tik nespaltotos šeimos nuotraukos. Vyras, moteris ir berniukas. Vyras – Šinas Lorensas. Gasparas jį pažino, nes prisiminė matęs anglų menininkės Džeinės Baun sukurtą jo portretą, išspausdintą nekrologe viename praėjusių metų gruodžio mėnesio *Le Monde* numeryje. Originali didelio formato fotografija dabar kabėjo

priešais jį: aukštas ūgis, išpūdingas stotas, išsekęs veidas, patslaptas žvilgsnis, kuris atrodė tai neramus, tai ryžtingas. Lorenzo žmona matyti tik dviejose nuotraukose. Ji pozuoja kaip Stefanė Seimur ar Kristė Tiurlington mados žurnalų viršeliuose prieš dvidešimt penkerius metus. Dešimtojo dešimtmečio grožio etalonas: liekna, geidulinga, švytinti. Plona, bet ne kaulų rinkinys. Spindinti, bet neatrodo nepasiekiamą. Tačiau daugumoje nuotraukų Lorencas nufotografuotas su sūnumi. Galbūt dailininkas buvo rimtas žmogus, bet kai stovėdavo šalia savo mažylio – šviesiaplaukio berniuko kibirkščiuojančiomis akimis, – atrodė, tarsi vaikas gyvenimo džiaugsmu būtų užkrėtęs ir jį. Paskutiniuose šeimyninės ekspozicijos kadruose nufotografuotas Lorencas, tapantis su penkerių ar šešerių metų vaikais, tarp kurių matyti ir jo sūnus, tikriausiai mokykloje arba tapybos pamokėlėje mažiesiems.

Bibliotekoje tarp visos plejados ir riboto tiražo knygų, išleistų „Taschen“ ar „Assouline“, Gasparas aptiko monografiją, skirtą Lorenzo kūrybai. Beveik penki šimtai prabangiai įrištų puslapių, sveriančių per tris kilogramus. Gasparas pastatė taurę ant kavos staliuko ir prisėdo ant sofos pavartyti knygos. Sąžiningai pripažino, kad nebuvo susipažinęs su Lorenzo darbais. Tapyboje daugiau buvo linkęs į Flandrijos mokyklą ar olandų „aukso amžių“: Van Eikas, Boschas, Rubensas, Vermeris, Rembrantas... Jis atsivertė įvadą, parašytą kažkokio Bernaro Benediko, kuris žadėjo pateikti išsamią Lorenzo kūrybos analizę ir supažindinti su dar neskelbtais archyvais. Nuo pat pirmų žodžių Gasparas pastebėjo laisvą ir tiesų pasakojimo toną, kurį pasirinko Benedikas, nubrėždamas pagrindines dailininko biografijos gaires.

Šinas Lorencas gimė Niujorke įpusėjus septintajam dešimtmečiui. Jis buvo sūnus gubernantės Elenos Lorens ir gydytojo iš Aukštutinio Ist Saido, kuris vaiko niekada nepripažino.

Vienturtis būsimas dailininkas vaikystę ir paauglystę praleido su motina socialiniame būste – „Polo Grounds Towers“ nuomajamame bute Harlemo šiaurinėje dalyje. Nors vos sudūrė galą su galu, motina paskutinius marškinius nusivilko, kad išsiųstų sūnų į privačią protestantų mokyklą. Tačiau jaunasis Šinas tokios aukos neįvertino: kelis kartus buvo pašalintas iš mokyklos ir pamažu įsitraukė į smulkius nusikaltimus. Baigiantis paauglystei, prie vagysčių prisidėjo ir tapymas, tiksliau sakant, Manhatano sienų ir metro vagonų teplojimas su grafičio mėgėjais, pasivadinusiais „fejerverkininkais“.

Gasparas apžiūrinėjo knygoje išspausdintas to meto nuotraukas. Jose dvidešimties – dvidešimt penkerių metų Šinas, jaunatviškos išvaizdos, bet kančios paženklintu veidu, dėvintis gerokai per didelį juodą palatą, dažais išteptus marškinėlius, reperio kepurę ir nutrintus sportbačius. Jį, „apsiginklavusį“ dažų flakonais, daugumoje nuotraukų lydi du „bendrininkai“: lieknas smulkių bruožų ispanas ir tvirtai sudėta, šiek tiek vyriška mergina, plaukus persirišusi indėniška juosta. Garsieji „fejerverkininkai“ piktais grafičiais paišo vagonus, tvoras ir apgriautas sienas. Nuotraukos neryškios, darytos sandėliuose, dykvietėse ir požeminiuose metro. Kadruose atgyja laukinis, purvinas, žiaurus ir sudėtingas Niujorkas, kokį Gasparas pažino būdamas studentas.

3.

– Devintasis dešimtmetis Niujorke – grafitininkų klestėjimo metas, – paaiškino Bernaras Benedikas, ant šakutės sukdamas spagečius. – Norėdami susigrąžinti miestą, tokie vaikėzai kaip Šinas tepliodavo dažais viską, kas tik pakliūdavo po ranka: parduotuvių žaliuzes, pašto dėžutes, šiukšlių konteinerius ir, žinoma, metro vagonus.